

Mattilsynet - Hovedkontoret
Pb. 383
2381 Brumunddal

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

Org. nr. 966251808

Postadresse:
Pb. 6781 St. Olavs plass
0130 Oslo

Besøksadresse:
Keysers gt. 5
0165 Oslo

22 99 46 00
dnn@vetnett.no
www.vetnett.no

Jnr.: 21-0614 /EB
Ark.nr.0.114/Oslo
14.06.2021

Høringssvar til Veiledning om dyrehelsepersonell og bruk av ikke-medikamentelle avlusningsmetoder (IMM)

Veterinærforeningen og Akvaveterinærenes forening (AVF) er glad for at Mattilsynet nå har sendt ut på høring et utkast til veileder om dyrehelsepersonell og bruk av Ikke-medikamentelle avlusningsmetoder (IMM). Vi er imidlertid i tvil om veilederen helt «treffer planken» i forhold til de praktiske utfordringer dyrehelsepersonell på merdkanten møter i sitt daglige virke.

Generelt

Veilederen preges av at den ikke er laget som et hjelpemiddel for det utøvende dyrehelsepersonellet som står for selve behandlingen, men mer som en sjekkliste for Mattilsynet sitt eget tilsynspersonell til bruk under tilsyn eller revisjoner. Hele veilederen er etter vårt syn problematisk i den forstand at den i alt for stor grad gjør fiskehelsepersonellet til Mattilsynets forlengede arm. Det er uheldig og en sammenblanding av roller. Flere av aspektene Mattilsynet forventer at fiskehelsepersonellet skal kjenne til og dokumentere, er etter vårt syn krav som tilsynsmyndigheten må stille til utviklere og leverandører av utstyr som benyttes.

Vi er redd for at Mattilsynet nå pålegger den enkelte veterinær eller fiskehelsebiolog et ansvar som strekker seg utenfor det som man med rimelighet kan forvente og at dette kan sette dyrehelsepersonell i en svært sårbar situasjon med hensyn til potensielle økonomiske konsekvenser.

Vi finner det også unaturlig at dyreeiers ansvar i forhold til dyrevelferdsloven er viet liten oppmerksomhet i veilederen. Dyreeier er ansvarlig for utstyr og bemanning i forbindelse med avlusningen, og dyreeier har det overordnede ansvaret for dyrevelferden for egne dyr uavhengig av det ansvaret dyrehelsepersonellet måtte ha i forhold til dyrehelsepersonelloven. I tillegg blir de fleste avlusninger gjennomført på grunn av krav i regelverket (luseforskriften) og ikke grunnet hensyn til fisken. På så måte er forebygging ekstremt viktig for å unngå behandling/håndtering av fisk. Forebygging mener vi er dyreeier sitt ansvar og avgjørende i forhold til hvor mange behandlingen fisken trenger å gjennomgå.

Vi mener også at veilederen stiller flere krav til dyrehelsepersonellet som det ikke er mulig å oppfylle ut fra dagens kunnskapsgrunnlag. Det er uklart hvor langt dyrehelsepersonellens ansvar strekker seg når det gjelder dokumentasjon av de ulike metodene som er aktuelt å benytte ved avlusning med IMM. Det finnes ingen offentlig godkjenningsordning for slike metoder slik som det finnes for legemidler. Det burde etter vårt syn være en myndighetsoppgave å lage konkrete retningslinjer og krav til utstyrsleverandørene på dette området. Ikke overlata en skjønnsmessig

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

vurdering til fiskehelsepersonellet. Et konkret forslag vil være å utarbeide krav basert på HACCP og målbare kritiske kontrollpunkter.

I veilederen og i tilsynssaker som Veterinærforeningen har fått innsyn i mener vi Mattilsynet oppstiller urealistiske krav til å fastsette og måle konkrete kriterier for når behandling må stoppes. Eksisterende kunnskapsgrunnlag gir slik vi ser det ikke muligheter til å være så konkrete som Mattilsynet tydeligvis ønsker seg, og må fortsatt baseres på skjønnsmessige vurderinger.

Dette illustreres for øvrig godt i Mattilsynets egen formulering i veilederen:

*«Hva som ligger i begrepet unødige påkjenninger og belastninger, endrer seg med kunnskap og holdninger. Det vil være en avveining mellom stresspåvirkningen og smerten behandlingen gir, og den forventede positive effekten behandlingen vil ha på fiskens helse og velferd. Det vil si at dersom behandlingen **har god** effekt, kan man akseptere **noe mer** ubehag enn dersom behandlingen **har liten** effekt.»*

Dersom Mattilsynet mener at det finnes objektive konkrete og målbare kriterier som kan benyttes burde dette da heller nedfelles i en forskrift. Det er videre behov for å omtale forholdet til denne veilederen opp mot næringens tiltaksveileder.

Til slutt har vi en generell kommentar til Mattilsynets krav om at dyrehelsepersonell skal holde sine kunnskaper oppdatert. Som det beskrives i veilederen så er det et kontinuerlig tilfang av ny kunnskap i næringen. Denne er fragmentert, fordelt på mange ulike kunnskapsinstitusjoner og ofte vanskelig tilgjengelig eller helt utilgjengelig som følge av forretningshemmeligheter. Krav og forventninger må derfor basere seg på realistiske krav og det må være et visst samsvar mellom hva tilsynsmyndigheten kan forvente og hva som er praktisk gjennomførbart.

Kapasitet er av stor betydning for valg av metodikk

En vanlig problemstilling er liten reell valgmulighet for avlusningsmetodikk. **Alternativene for behandling bestemmes av utstyret oppdretter har valgt å investere i samt hensyn til andre bruksområder når det gjelder brønnbåter.** Kapasitet handler både om type metodikk og tiden det tar å behandle. I veilederen står det under punkt 2.1 at «*Dyrehelsepersonell beslutter om fisken kan behandles og hvilken metode som skal brukes.*» I realiteten avgjøres metodikk i mange tilfeller av kapasitetsmessige forhold. **Ansvar for tilgjengelig kapasitet på egnet metodikk er utenfor fiskehelsepersonells myndighetsområde og må plasseres hos oppdretter.** Det bør poengteres i veilederen at metoden som benyttes må velges blant tilgjengelig metodikk på behandlingstidspunktet.

Medhjelpers rolle og myndighet må anerkjennes

Veilederen oppgir i 2.1 «*Oppdretters plikter*» at oppdretter må sørge for at kompetent personell er tilgjengelig for å gjennomføre behandlingen. Medhjelper skal ha god kompetanse og erfaring med fisk, de skal ha nødvendig kvalifikasjoner i form av kompetanse og autoritet (kapittel 4). AVF og Veterinærforeningen er gjort kjent med at Mattilsynet gjennom

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

sin tilsynsvirksomhet har vist at det ikke anerkjenner medhjelpers evne til å vurdere unormal/vesentlig avvik i adferd eller hva som inngår i begrepet «stor andel». Vi mener det blir mer upresist å skulle beskrive hva unormal adferd innebærer, da det sier seg selv at det avviker fra det som er normalt. **Medhjelpere kjenner fisken fra vanlig drift, har velferdskurs og erfaring innen yrket. Det er derfor en selvfølge at medhjelper kjenner igjen unormal adferd hos fisk og naturlig at de tar kontakt med fiskehelsepersonell når de observerer dette.** Det er vanlig praksis innenfor andre sektorer innenfor veterinærmedisin at dyreeier får beskjed om å ta kontakt dersom allmenntilstanden forverres etter behandling, uten at dette beskrives nærmere. Det er også en selvfølge at dyreeier (i dette tilfellet oppdretter) er skikket til å vurdere adferden til sitt dyr etter en behandling. Man må kunne forutsette at en medhjelper som til daglig jobber med laks og håndtering av laks har kompetansen som kreves for å vurdere forhold som avvikende atferd og akseptabel trenging i forbindelse med behandling.

Tallfesting av alle stoppkriterier er ikke praktisk gjennomførbart og kan medføre økt usikkerhet hos medhjelper. For eksempel vil det å skrive «50 synlige hvite sider» eller at «1 % har hvite sider synlig i avkastet» ikke gjøre det enklere for medhjelper enn å si at mange hvite sider er synlige ifm. innlastingen. En subjektiv vurdering av situasjonen må uansett foretas. Konkrete tall kan i enkelte tilfeller være mer forvirrende. Man må stole på at medhjelperne som benyttes er kyndige til å vurdere dette. **Vi mener at veilederen må åpne opp for at det utøves skjønn av medhjelpere underveis i behandlingen, og at korrigerende tiltak, stoppkriterier og evalueringskriterier er veiledende størrelser som skal brukes med fornuft. Alternativt må Mattilsynet pålegge dyrehelsepersonell å være fysisk tilstede gjennom hele behandlingen, men det er sannsynligvis ikke praktisk gjennomførbart siden det skulle kreve et stort antall dyrehelsepersonell.**

Forventinger til oppdretter og utstyrsleverandører må konkretiseres. Vi registrerer at forventinger til oppdretter og utstyrsleverandør i liten grad er omtalt.

Veilederens avsnitt 2.2 som gjelder leverandøren av IMM mener vi bør være mer utfyllende. Leverandøren av IMM-teknologi må ansvarliggjøres, både med hensyn til renhold, teknisk gjennomføring og fiskevelferd.

En behandling inneholder mange komponenter. Oppdretters rolle i planlegging av behandling er i utkastet til veileder avgrenset til å sikre at kompetent personell er til stede, at fartøy og utstyr er i riktig stand og at roller/myndighet er avklart. Vi mener at det også er behov for å presisere oppdretters ansvar for planlegging og oppfølging av tekniske forhold samt operasjonell gjennomføring av avlusningen. Store deler av behandlingen består av praktisk håndtering; der er det oppdretter, og ikke dyrehelsepersonell, som besitter kompetansen. Det er vanlig praksis at oppdretter planlegger behandlingsrekkefølge på grunn av logistikk i anlegg, bemanningsplan samt andre ulike oppgaver. **Vi anser det følgelig som lite hensiktsmessig og unaturlig at fiskehelsepersonell skal lage en plan som omfatter teknisk gjennomføring da dette er forhold som**

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

faller utenfor vårt kompetanseområde (punkt 3.1.4 Planlegging av behandling).

Teknisk gjennomføring bør defineres nærmere, da det ikke fremgår tydelig hva dette begrepet omfatter. I punkt 2.1 står det at «Oppdretteren er ansvarlig for teknisk gjennomføring og må tydelig avklare hvem som ivaretar de ulike tekniske oppgavene *før* behandlingen starter.»

Veilederen oppgir i punkt 3.1.4 at også dyrehelsepersonellet skal inkludere teknisk gjennomføring i sin plan: «*Planen må også beskrive hvem som skal gjennomføre de ulike trinnene av behandlingen, både teknisk gjennomføring, oppfølging av velferd og vurdering av behandlingseffekt under og etter behandling*». Vi mener at det må være tilstrekkelig at fiskehelsepersonell navngir en ansvarlig medhjelper for hvert skift, og at personell ansvarlig for teknisk og operasjonell gjennomføring utpekes av oppdretter.

All håndtering av fisk innebærer en risiko for uønskede hendelser som følge av driftsrelaterte feil. Det er viktig at fiskehelsepersonell ikke blir stående ansvarlig for teknisk- og driftsrelatert svikt. **Veterinærfaglig kompetanse bør ha ansvar for det biologiske, mens oppdretter bør ha ansvar for det tekniske og driftsmessige**, selv om det er noe flytende overganger her.

Funksjonsbasert tilsyn?

I utkast til veileder, punkt 1.2, står det følgende: «*Flere av bestemmelsene i regelverket om dyrehelsepersonell og dyrevelferd er det vi kaller funksjonsbaserte. Det vil si at regelverket sier **hva** vi ønsker å oppnå med kravene som settes (for eksempel formål og risikonivå), ikke **hvordan** en oppgave skal utføres.*»

Vi er gjort kjent med at det gjennom tilsyn med våre medlemmers behandlingsveiledning er stilt krav om å tallfeste og definere velferdsvurderinger, og at Fishwell ¹ kun ble ansett som et utgangspunkt. Fishwell-standarden er utformet av de fremste kunnskapsinstitusjonene innenfor fiskevelferd, og enkelte av aktørene bak veiledningsmateriellet besitter også en rådgivende funksjon til forvaltningen innenfor sitt fagområde. Disse nylige vedtakene viser at Mattilsynet ved sine tilsyn forventer en helt annen detaljgrad enn skissert i utkast til veileder om IMM.

Vi mener at det må være samsvar mellom Mattilsynets veiledning og tilsynsvirksomhet. Det må følgelig kunne forventes at Mattilsynet kan veilede om forventningene på tilsynsnivå, dersom disse skal konkretiseres nærmere enn tilgjengelig veiledningsmaterieil.

Diffuse dokumentasjonskrav for IMM

Legemiddelverket sikrer gjennom forvaltning av europeisk og nasjonalt regelverk at legemidler til fisk er tilstrekkelig dokumentert før de kan tas i bruk kommersielt. Når det gjelder IMM er imidlertid dokumentasjonskrav

¹ Noble, C., Nilsson, J., Stien, L. H., Iversen, M. H., Kolarevic, J. & Gismervik, K. (2018).

Velferdsindikatorer for oppdrettslaks: Hvordan vurdere og dokumentere fiskevelferd. 312 pp.

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

og -prosess mer diffust. **Regelverket krever at nye avlusningsmetoder og utstyr skal være dokumentert fiskevelferdsmessig forsvarlig før det kan tas i bruk, samtidig foreligger det ikke en formell godkjenningmyndighet eller veiledning på hva som forventes av dokumentasjon. Veterinærforeningen anser det som svært utfordrende at man mangler definerte kriterier for å godkjenne metoder for IMM og etterlyser dette.** Leverandørene av IMM har ofte mangelfull dokumentasjon for hvordan behandlingsheten påvirker dyrevelferden. Det er store forskjeller mellom leverandørene og det mangler felles krav til hva som faktisk skal inngå i slik vurdering. Vi mener det må tydelig fremgå hva leverandørene av IMM skal fremskaffe av dokumentasjon slik at utstysprodusentene kan innrette seg etter dette. Veilederen stiller krav om at fiskehelsepersonell må velge en behandlingsmetode som skal «*være dokumentert egnet til å ivareta fiskens velferd*», dette mener vi er å stille ansvarsforholdene på hodet. **Etter vår oppfatning bør myndighetene, på grunnlag av produsenten sin dokumentasjon, vurdere om en metode er tilstrekkelig dokumentert til å ivare ta fiskens velferd.** Dette på lik linje med Legemiddelverket sitt ansvar for å sikre at vaksiner og medikamenter som skal brukes til behandling av dyr og mennesker har god nok dokumentasjon. Det er ikke akseptert å overlate til den enkelte lege å stå ansvarlig for om inngripende ikke-medikamentell behandling som eksempelvis kiropraktikk er godt nok dokumentert før den benyttes på en pasient. Det fremstår derfor som svært underlig at når det gjelder dokumentasjon på behandlingsmetode mot lakselus, så er det opp til den enkelte fiskehelsepersonell å vurdere dette. I verste fall kan vi da få en situasjon der enkelte mener en metode er godt nok dokumentert, mens andre ikke vil tillate bruk av samme metode med henvisning til at dokumentasjonen er mangelfull.

Eksempler fra utkastet som bør konkretiseres nærmere:

Vi oppfordrer Mattilsynet til å være mer konkrete i sin veiledning.

- Hvordan defineres svak fisk, og hva er stor risiko for at den ikke tåler behandling?
- Er det akseptabelt å bruke dårlig slaktekapasitet og mye lus i området som kriterier for å avluse laks?

Kan fiskehelsepersonell bruke argumenter som høyt lusetrykk på nabolokaliteter og dårlig slaktekapasitet som argument for å avluse laks? Mattilsynet har tidligere oppgitt at dette ikke er gyldige argumenter. Veilederen åpner imidlertid opp for at det kan være gyldige argument ettersom dere skriver «... *i dette tilfellet*» noe som innebærer at det i noen tilfeller kan det være et gyldig argument for avlusning, eller? I det ene tilfellet så fremstår det som om lusenivå er et moment som skal tas med i vurderingen og at lusenivå kan være et gyldig argument for å gjennomføre avlusning, mens i et annet eksempel så skal ikke fiskehelsepersonell ta hensyn til lus. Er det kun velferdsaspektet som skal bestemme om en fisk kan avluses eller ikke?

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING

Situasjon	I et område med flere anlegg hadde det vært en vanskelig periode med mye lus, og fisken i området hadde blitt behandlet flere ganger. Fisken i en merd i et av anleggene hadde hatt forhøyet dødelighet, og det var påvist en del gjelleproblemer, PD og CMS. Det var risiko for håndteringsdødelighet. Fisken var stor (over 5 kg) og slakteklar. På dette tidspunktet var det liten kapasitet på slakteriene. Dyrehelsepersonell vurderte fisken og valgte å behandle den fordi det var liten slaktekapasitet. Rett etter behandling ble det konstatert 50 % dødelighet i en merd.
Mattilsynets vurdering	At det var mye lus i området og dårlig kapasitet på slakteriet, burde ikke være avgjørende i dette tilfellet. Dyrehelsepersonell skal legge avgjørende vekt på fiskevelferden. Mattilsynet konkluderte med at behandlingen var uforsvarlig. Å behandle svak fisk der det er stor risiko for at den ikke tåler behandling, er ikke forsvarlig og dermed ulovlig.

Det er vanskelig å si at svekket fisk under 1,5 kg ikke skal behandles på grunn av økt risiko. Her er det mange nivå av svekket og stor usikkerhet. Vi etterlyser et eksempel som konkret beskriver denne veldig reelle problemstillingen.

Situasjon	Et anlegg hadde relativt liten fisk, ca. 1, 5 kg. Fisken slet med gjelle- og sårproblemer. Det var relativt høye lusetall, men fisken var behandlingssvak, så dyrehelsepersonellet mente fisken ikke burde behandles. Oppdretteren ønsket ikke å slakte ut fisken fordi det ville bety et økonomiske tap, og mente fisken likevel skulle behandles fordi de ellers ville overstige lusegrensen.
Mattilsynets vurdering	Dyrehelsepersonell skal vurdere fiskevelferden. Lusegrensen og økonomien er oppdretterens ansvar. Dersom det er stor fare for dårlig velferd under og etter behandling, skal ikke dyrehelsepersonell la seg presse til å gjennomføre behandlinger som er i strid med dyrevelferdsloven.

Journalføring

Hva ligger i kravet om lett tilgjengelig og samlet journal? Dette bør spesifiseres.

Annet

- Det etterlyses betraktninger rundt akseptabel lidelse hos de få for at de mange skal få det bedre. "Hensynet til fisken skal veie tyngre enn eierens og behandlerens egeninteresser" er en setning som åpner for subjektiv tolkning (kapittel 3).
- "du" bør erstattes med en mer presis formulering, for eksempel "metoden som velges". Det bør videre velges en metode som også øker sannsynligheten for at det går lengst mulig tid til behov for neste reduserende tiltak/tiltak som innebærer håndtering. Det bør også vurderes om dette er den metoden som gjør at færrest må lide for de mange.
- I punkt 1.1 ville det vært naturlig å nevne også resistens som et punkt veilederen skal bidra til å forhindre eller forsinke.
- En motsetning kan tolkes ut av at oppdretter plikter å «involvere dyrehelsepersonell i evalueringen etter behandlingen» (punkt 2.1) og at «Dyrehelsepersonell må evaluere behandlingen for effekt på lakselus og fiskevelferd (punkt 3.3). Ut fra dette er det svært uklart hvem som har ansvaret for evalueringen.

Med hilsen
Den norske veterinærforening
Akvaveterinærenes forening

Ellef Blakstad
fagsjef

DEN NORSKE
VETERINÆRFORENING